

2

סקירת פעילות

2.1. חיסכון פנסיוני

2.1.1. אפיק השקעה מובטח תשואה (במקום אג"ח מיועדות) ועדכון ריבית תעריפית

באוקטובר 2022 נכנס לתוקף תיקון מס' 26 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה-2005 שנכלל במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021, במסגרתו הוחלף מנגנון איגרות החוב המיועדות לקרנות הפנסיה החדשות ולקרנות הפנסיה הוותיקות במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה. בהמשך לתיקון זה, בוצעו מספר תיקונים עוקבים בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 ובקודקס ההשקעות על מנת להתאים את כללי ההשקעה שחלים על הגופים המוסדיים למנגנון החדש של הבטחת התשואה.

2.1.2. כניסת שתי קרנות פנסיה חדשות לשוק

במהלך אפריל 2022 החלו לפעול 2 קרנות פנסיה חדשות של חברת מור פנסיה וגמל ואינפיניטי. קרנות אלו זכו במכרז של הקרנות הנבחרות במהלך 2021 ודמי הניהול המוצעים בקרנות אלו עומדים על 1% מההפקדות לקרן ו-0.22% מהיתרה הצבורה. כניסת קרנות אלו היא חלק מצעדי הרשות לפיתוח וקידום התחרות בשוק הפנסיה.

2.1.3. דמי ניהול לפנסיונרים

ביום 1 בפברואר 2022 נכנס לתוקפו תיקון תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012, לפיו תקרת דמי הניהול עבור פורשים חדשים מקרנות הפנסיה החדשות ומקופות ביטוח ("ביטוח מנהלים") תעמוד על 0.3%, וזאת במקום תקרת דמי הניהול של 0.6% בפוליסות ביטוח חיים ו-0.5% בקרנות פנסיה. כניסתו של התיקון לתוקף הביאה לגידול משמעותי בכמות הפורשים הנהנים מדמי ניהול מופחתים.

2.1.4. קידום תעריפים תחרותיים בביטוח חיים למקרה פטירה

בשנת 2022 אושרו לשיווק תכניות ביטוח חיים למקרה פטירה המשווקות כנספח לקופת ביטוח ("ביטוח מנהלים"), וזאת לאחר הפסקת שיווק תכניות אלה בשנת 2019. במסגרת התכניות שאושרו נקבעו תעריפים מרביים מעודכנים הנמוכים בעשרות אחוזים ביחס לתעריפים המרביים המאושרים כיום בתכניות ביטוח חיים למקרה פטירה מסוג פרט.

2.1.5. אישור מקדמי המרה מעודכנים

מקדמי ההמרה לקצבת זקנה מושפעים באופן ישיר מהורדת תקרת דמי הניהול המרביים שניתן לגבות ממקבלי קצבת זקנה חדשים כמפורט בסעיף 2.1.3 לעיל, ולתיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ולקרנות הפנסיה במסגרתו פורסמו לוחות תמותה מעודכנים. בעקבות שינויים אלה התבקשו קרנות הפנסיה וחברות הביטוח להגיש לרשות מקדמי המרה מעודכנים. לאחר בחינת מקדמי ההמרה שהוגשו, אושרו מקדמי המרה חדשים לחישוב קצבאות הזקנה. במרבית המקרים מקדמי ההמרה החדשים קטנו, דבר המוביל לכך שקצבאות הזקנה המחושבות באמצעותם גבוהות יותר.

2.1.6. כניסת חברת ביטוח חדשה לשוק ביטוח החיים

במחצית השנייה לשנת 2022 נכנסה ליברה חברה לביטוח בע"מ לשוק ביטוח החיים עם מוצרי ריסק למקרה פטירה. ליברה מציעה תעריפים תחרותיים אשר נמוכים בממוצע מהתעריפים שמציעות יתר חברות הביטוח, לפי נתוני מחשבון ביטוח חיים שמפעילה הרשות. כניסתה של חברת ביטוח חדשה לענף ביטוח חיים מגבירה ומשכללת את התחרות בענף.

2.1.7. תיקון חוזר מסלולי השקעה

בחודש דצמבר 2022 פרסם הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן - **הממונה**) תיקון לחוזר מסלולי השקעה המעדכן את רשימת מסלולי ההשקעה המתמחים שגוף מוסדי רשאי לנהל. עדכון המסלולים נעשה כחלק מיישום המלצות הוועדה המייעצת לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לבחינת הוצאות ישירות שרשאי גוף מוסדי להשית על החוסכים בשל ביצוע עסקאות בנכסי קופת הגמל (להלן - **ועדת הוצאות ישירות**). שינוי רשימת המסלולים צפוי להגביר את התחרות בענף החיסכון הפנסיוני ולהקל על החוסך בהבנת סך העלויות הנגבות ממנו בפועל ובעתיד. כמו כן, הדבר צפוי לשפר ולשכלל את תחום ניהול ההשקעות, להגדיל את היצע מסלולי ההשקעה ולשפר את יכולות ההשוואה ביניהם. בין היתר, העדכון מחלק את מסלולי ההשקעה לאשכולות הנבדלים זה מזה לפי אופן השקעת הכספים ועמלות הניהול החיצוני שניתן לגבות בהם. כמו כן, הגופים המוסדיים יחויבו להציע מסלולי השקעה פאסיביים וכאלו המתמחים בנכסים סחירים. בנוסף, לראשונה, הגופים המוסדיים יהיו רשאים להקים ולהציע מסלולי השקעות מבוססי עקרונות של קיימות וסביבה.

2.1.8. אכיפה ואסדרה בנושא שיוך כספים

בשנת 2022 המשיכה הרשות בביצוע ביקורת רוחב מקיפה בגופים המוסדיים על אופן העברת הדיווחים לרשות ויישום הרפורמה בתהליכי הפקדת הכספים לקופות גמל. הביקורת בוחנת את דיווחי הגופים המוסדיים לרשות בנוגע לאופן קליטת כספי הפקדות מעסיקים ושיוך זכויות לעובדים, וזאת במטרה לוודא כי הגוף המוסדי משקיע משאבים מתאימים, מטפל ומצמצם באופן שוטף ומהיר את הכספים הלא משויכים, וכדי לייצר אחידות בדיווח לרשות לצורך קבלת תמונה

מהימנה על אופן טיפול הגופים המוסדיים בכספים שלא שויכו. על בסיס הנתונים המועברים באופן שוטף לרשות, פרסמה הרשות בשנת 2023 את "מדד הפנדינג" המשקף את קצב קליטת כספי החיסכון הפנסיוני של הציבור בגופים המוסדיים השונים בשנת 2022.

2.1.9. ביקורת העברות בין מסלולים

בשנת 2022 נערכו ביקורות בנושא עמידה בהוראות הדין בעניין העברות בין מסלולים ומשיכת כספים של מוצרי החיסכון הפנסיוני. הביקורת התבססה במרביתה על ניתוחי נתונים שהתקבלו מהגופים המפוקחים בדבר העברות ומשיכות וזאת באמצעות כלים ממוחשבים ודגימת חריגים. הביקורת בחנה את התהליך התפעולי לרבות הבקורות הנעשות הן על תהליכי המשיכות והן על תהליכי העברות הכספים.

2.1.10. ביקורת הצטרפות בקרנות פנסיה

במהלך השנה הסתיימה ביקורת בחברה מנהלת של גמל ופנסיה לעניין הליך ההצטרפות בקרנות הפנסיה וקרנות ההשתלמות תוך ניתוח מעמיק של תהליך ההצטרפות לעניין תפעול וזכויות עמיתים. הרשות רואה בהליך הצטרפות עמית לקרן פנסיה חשיבות רבה, מאחר שהוא מהווה בסיס לקביעת זכויות העמית. נוכח מורכבותו של המוצר הפנסיוני ובמטרה להקל על העמית בהבנת הזכויות המוקנות לו, נקבעו בחוזר הוראות אחידות לעניין הליך ההצטרפות. מטרת הביקורת היא בדיקת עמידת החברות בהוראות הדין בעת צירוף לקרן הפנסיה.

2.1.11. הגברת רמת האבטחה באתר "הר הכסף"

הממשק האינטרנטי לאיתור חסכונות פנסיוניים (לעיל ולהלן - **הר הכסף**) מאפשר לאתר חשבונות בקופות גמל, בקרנות פנסיה, בביטוחי חיים עם חיסכון, בקרנות השתלמות, ופוליסות ביטוח למקרה מוות (ללא חיסכון), על שם בעל תעודת הזהות עצמו ועבור קרוביו שנפטרו. בשנת 2022 בוצע מעבר של אתר "הר הכסף" למערכת ההזדהות הלאומית, ובכך הועלתה רמת האבטחה על המידע באתר, וכן הורחבה האפשרות להצגת כלל החסכונות הפנסיוניים והפוליסות לביטוח חיים, פעילים ושאינם פעילים.

2.1.12. שינוי מסלול השקעה ברירת מחדל לחיסכון לכל ילד

בדצמבר 2022 נערך שינוי בברירת המחדל של הפקדות המיועדות לחיסכון ארוך טווח לילד, המיועדת למקרים בהם ההורה לא בחר מסלול השקעה באופן אקטיבי, ממסלול השקעה בסיכון מועט למסלול השקעה בסיכון מוגבר. מטרת מהלך זה היא להגדיל את סכומי החיסכון המצטברים בקופת גמל להשקעה לחיסכון ארוך טווח לילד ואת שוויון ההזדמנויות במעבר לחיים הבוגרים ואת הניידות החברתית בישראל.

2.2. ביטוחי בריאות וסיעוד

2.2.1. הרפורמה בביטוחי הבריאות

הרפורמה בביטוחי בריאות נועדה להסדיר מספר כשלים בשוק ביטוחי הבריאות, ביניהם היעדר תחרות, כפל ביטוח, והיעדר כיסוי ביטוחי למקרי ביטוח מסוימים - סוגיות אשר נדונו גם ברמה ממשלתית רחבה יותר במסגרת הוועדה להעצמת שירותי הבריאות בישראל ואסדרת מערכת הבריאות הציבורית והפרטית ("ועדת אש"), אשר בה הייתה חברה גם רשות שוק ההון. הרפורמה, אשר פורסמה בשנת 2022, מגדירה מבנה חדש לפוליסות ביטוח הבריאות וקובעת כללים למתן הנחות בעת שיווק המוצרים, במטרה לפשט את יכולת הבחירה וההשוואה בין מוצרי ביטוח הבריאות המוצעים למבוטח.

2.2.2. פרסום מנגנון לעדכון תעריפים בפוליסות בריאות מתעדכנות

הרשות פרסמה מנגנון המאפשר לחברות הביטוח לעדכן את הפרמיה בפוליסות הוצאות רפואיות ששווקו אחרי שנת 2016 וזאת בכפוף לתנאים שנקבעו ומבלי שתחול חובה לקבל את אישור הממונה. תנאים אלו נועדו לאזן בין הצורך לעדכן את תנאי ותעריפי פוליסות הביטוח מסוג הוצאות רפואיות לבין הצורך לשמור ולהגן על האינטרסים של המבוטחים.

2.2.3. חשש ליציבות הביטוח הסייעודי הקבוצתי לחברי קופות החולים

במהלך שנת 2022 הצביעו הנתונים האקטואריים המדווחים אודות תכניות הביטוח הסייעודי הקבוצתי לחברי קופות החולים על מגמה של עליה במספר התביעות המוגשות והמשולמות. הפער שנוצר בין נתוני התביעות בפועל ובין התחזית העומדת בבסיס התמחור האחרון שבוצע העלה חשש ליציבות הקרנות וליכולת שלהן לעמוד בהתחייבות לתשלום תביעות עתידיות של חברי הקבוצה. כמו כן, על אף שבכלל הקופות קיים מתווה לעליה הדרגתית של הפרמיות, על פי הערכות הרשות, במרבית הקרנות המתווה הקיים אינו מספיק בכדי להביא לתחזית מאוזנת לטווח הארוך. הרשות החלה בתהליך בחינה של חלופות שונות לייצוב קרנות המבוטחים תוך שיח עם הגופים הרלוונטיים למציאת מתווה שיביא לאיזון המודל ולהבטחת יציבות הביטוח הסייעודי לטווח ארוך.

2.2.4. ספקים מעריכים בביטוח סיעודי

הרשות ערכה בדיקה של אופן העבודה של חברות הביטוח עם ספקי הערכות התפקוד למבוטחים בעת תביעת ביטוח סיעודי. הבדיקה כללה איסוף וניתוח נתונים שונים הנוגעים לפעולת ספקים אלו וכן נבחנה השפעת החברות על פעולתם. נוכח מסקנות הבדיקה נקבעה דחייה לכניסת הוראות שונות הנוגעות לפעולות ספקים אלו. דחייה זו נבעה מכך שללא ממצאים חד משמעיים בנוגע להשפעת החברות על הספקים, לא נמצא גם צורך לחייב את החברות בעריכת שינויים בעלי משמעות כלכלית עבורן מול ספקיהן.

2.2.5. אזור ביטוחי הבריאות החדש ב"הר הביטוח"

הרשות השיקה לציבור את אזור ביטוחי הבריאות החדש בממשק האינטרנטי לאיתור מוצרי ביטוח (לעיל ולהלן - **הר הביטוח**). האזור החדש הוקם ביוזמת רשות שוק ההון בשיתוף עם מערך הדיגיטל הלאומי ובסיוע משרד הבריאות. אזור ביטוחי הבריאות החדש ב"הר הביטוח" מעניק למבוטחים מידע מקיף על ביטוחי הבריאות שלהם, ולראשונה גם מידע אישי על הכיסויים הקיימים להם בקופות החולים.

2.2.6. ביקורת צירוף לביטוח בריאות

הרשות המשיכה בביצוע ביקורות בנושא אופן עמידת חברות הביטוח בהוראות החלות עליהן בעניין צירוף לביטוח בריאות. הביקורות התייחסו להליכי צירוף לביטוחי בריאות שנעשו באופן פרונטלי או טלפוני מול סוכנים ונציגי החברה, קיום הליכי בקרה נאותים, הבטחת אי תלות בין הכיסויים בביטוח פרט ובדיקת הליך תיעוד לביצוע הליך צירוף לביטוח.

2.2.7. ביקורת חידוש ביטוחי בריאות קבוצתיים

הרשות המשיכה בביצוע ביקורות הבוחנות את התנהלות חברות הביטוח ביחס לפוליסות קבוצתיות שחודשו ממועד כניסת תיקון הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), תשס"ט-2009. בנוסף, בשנת 2022 פתחה הרשות ביקורות בתחום בשתי חברות ביטוח נוספות וזאת לאור ממצאי הביקורות שהעלו הפרות שונות ביחס להוראות. הרשות נמצאת בהליכי טיפול ואכיפה בעקבות הממצאים שהעלו הביקורות.

2.2.8. ביקורת יישוב תביעות סיעוד

בשנת 2022 המשיכה הרשות בביצוע ביקורת בעניין עמידת הליך יישוב תביעות סיעוד בהוראות הדין. בנוסף, במהלך השנה הסתיימה ביקורת אשר בחנה את אופן ביצוע השחרור מפרמיה (הפסקת גביה) לאחר אישור תביעה בחברות השונות ובעקבות ליקויים שנמצאו, השיבו החברות כספים למבוטחים.

2.2.9. ביקורת נאותות יתרות קרן מבוטחי ביטוח סיעודי

בשנת 2022 החלה הרשות בביקורת בנושא נאותות יתרות קרן מבוטחי ביטוח סיעודי באחת מקופות החולים, שמטרתה לבחון את התנועות בקרן המבוטחים. הביקורת התמקדה באימות הנתונים המדווחים ובחינת התנועות שנעשו בקרן ביחס להוראות הדין ולהסכמים בין החברה לקופת החולים. בנוסף, בדקה הרשות האם הפסדי ההשקעה שיוחסו לקרן השפיעו לרעה בפועל על יתרת קרן המבוטחים, והאם התהליכים בוצעו בהתאם להוראות הדין ולהסכמים.

2.3. ביטוח כללי

2.3.1. פרסום חוזר דמי ביטוח בפול ומתן הנחיות לחברות הביטוח

ביום 1 בינואר 2023 נכנס לתוקף תיקון סעיף 328 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995 (להלן - **תיקון חוק הביטוח הלאומי**), במסגרתו קוזז מדמי ביטוח נטו בענף ביטוח רכב חובה גובה השיעור שנקבע בתיקון חוק הביטוח הלאומי (10% בשנים 2023-2024 ו-10.95% משנת 2025 ואילך) ונקבע כי רכיב זה, שנכלל בדמי הביטוח נטו של הענף, ייגבה מהמבוטחים על ידי חברות הביטוח התאגיד המנהל של המאגר לביטוחי רכב חובה ("הפול") בע"מ (להלן - **הפול**) כרכיב נפרד ויועבר ישירות למוסד לביטוח לאומי. תיקון חוק הביטוח הלאומי קבע כי בכל הקשור לתביעות לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 חלף האפשרות של המוסד לביטוח לאומי להגיש תובענה בעניין זה כאמור בסעיף 328 לחוק הביטוח לאומי, יחול הסדר התחשבנות כולל במסגרת חברות הביטוח והפול יעבירו למוסד לביטוח לאומי שיעור קבוע מדמי הביטוח בענף ביטוח רכב חובה. בעקבות הסדרת מנגנון ההתחשבנות בשל תביעות תאונות דרכים בין המוסד לביטוח לאומי לבין הפול וחברות הביטוח במסגרת תיקון חוק הביטוח הלאומי, פרסמה הרשות חוזר לעדכון דמי הביטוח נטו בפול.

בחוזר נקבע כי דמי הביטוח נטו שהיו קיימים בפול ערב כניסת תיקון החוק לתוקף הופחתו ב-10% וזאת על מנת לשמור על המצב הקיים טרם כניסת תיקון חוק הביטוח הלאומי לתוקף. כמו כן, בעקבות תיקון חוק הביטוח הלאומי, נדרשו חברות הביטוח להגיש מחדש את תעריפי ביטוח רכב חובה לרשות ולהפחית את התעריפים שהיו קיימים ערב כניסת תיקון החוק לתוקף בשיעור של 10%.

2.3.2. עדכון שיעור הדמים בענף ביטוח רכב חובה בעקבות כניסתו לתוקף של הסדר שיבוב ביטוח לאומי

בעקבות הסדרת מנגנון ההתחשבנות בשל תביעות תאונות דרכים בין המוסד לביטוח לאומי לחברות הביטוח במסגרת תיקון חוק הביטוח הלאומי, פרסמה הרשות חוזר שעדכן את שיעור הדמים שחברות הביטוח והפול יכולים לגבות ממבוטחיהם וזאת על מנת לשמור על המצב הקיים של רכיב הדמים טרם כניסת תיקון חוק הביטוח הלאומי לתוקף. במסגרת החוזר, נקבע כי הדמים בחברות הביטוח יעמדו על שיעור של 18%, והדמים במסגרת הפול יעמדו על שיעור של 9%.

2.3.3. פרסום דוח מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי בענף ביטוח רכב חובה לשנת 2020

ביום 30 בנובמבר 2022 פרסם מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי בענף ביטוח רכב חובה את הדוח הסופי של עלויות ביטוח רכב חובה בישראל ואת המלצותיו לתעריפי הסיכון המוצעים בביטוח רכב חובה לשנת 2020. זהו הדוח הראשון שמפרסם מפעיל המאגר החדש אשר נבחר על ידי הרשות בהליך מכרזי. מהדוח עולה כי מגמת הגידול בעלויות שזוהתה בשנים האחרונות נמשכת. ניתן לייחס את הגידול בעלויות, בין היתר, לסיבות הבאות: עליה בשכר הממוצע במשק; עליה

בעלויות הטיפול בנפגעי תאונות דרכים; פסיקות בתי משפט ותקדימים משפטיים במסגרת חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים; ועליה במדד המחירים לצרכן.

2.3.4. עדכון חוזר ממשק אינטרנטי - התאמת הדיווחים בנושא עבר ביטוחי והוספת דיווחים שונים לטובת הקמת ממשקים חדשים לציבור המבוטחים

על רקע כניסתן לתוקף של תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (רכב פרטי) במסגרתן, בין היתר, עודכן המידע שעל חברת ביטוח למסור למבוטח כחלק מדו"ח העבר הביטוחי, עלה הצורך לתקן את החוזר כך שהדיווח על פיו לאתר הר הביטוח, יתאים לתקנות וכן להוסיף דיווח הנוגע לגיל הנהג הצעיר ביותר המורשה לנהוג ברכב המבוטח בהתאם לתנאי הפוליסה, כל זאת במטרה לשלב את מידע זה כחלק מהמידע המשוקף באתר הר הביטוח בעתיד. כמו כן, לאחר הגברת רמת האבטחה ובעקבות פניות שהגיעו לרשות, עלה הצורך לאפשר למורשי צפייה מטעם סוכן הביטוח, שעבודתם קשורה בהליך צירוף לביטוח, לקבל הרשאת צפייה מטעם סוכן הביטוח בפרטי מועמדים לביטוח באתר הר הביטוח כך שבוצע עדכון לחוזר במטרה להוות תשתית להקמת ממשק תואם לסוכני הביטוח בעתיד. בנוסף, עודכן הדיווח בענף ביטוח חובה, כדי לאפשר קבלת מידע מפורט יותר לאור השינויים שבוצעו בפוליסה התקנית החדשה שלפיהם חויבו חברות הביטוח לאפשר זכות עיון לגבי קיומו של ביטוח חובה ולגבי פרטים מהותיים כגון הרחבות או הגבלות הכיסוי הביטוחי.

2.3.5. הגברת השקיפות וההוגנות בהליכי צירוף לביטוח

ביום 28 בספטמבר 2022 פרסמה הרשות את חוזר ביטוח 16-1-2022 שעניינו "תיקון חוזר צירוף לביטוח", כחלק ממדיניות הרשות להגברת השקיפות וההוגנות בהליך הצירוף לביטוח. במסגרת תיקון זה נקבעו פעולות לטובת המבוטח שעל חברות וסוכני הביטוח לבצע בעת הצירוף, בין היתר הגופים המפוקחים נדרשו לבצע התאמת צרכים מוגברת בעת ביטול פוליסה ומעבר לחברה אחרת בענפי ביטוח רכוש השונים, לדרוש בחירה אקטיבית של המבוטח (שלא כברירת מחדל) בנושאים מהותיים, נקבע כי כל שיחה למטרת צירוף תחויב בהקלטת שמע לכל הפחות, וכן נקבע כי לא ניתן לבטל את העברת המידע להר הביטוח אגב הליך הצירוף אלא רק בפנייה ישירה ונפרדת לחברה המבטחת.

2.3.6. פרסום טיוטה שלישית של חוזר לקראת רפורמה בענף ביטוח רכב רכוש

ביום 17 באוגוסט 2022 פרסמה טיוטה שלישית לתיקון הוראות החוזר המאוחד שער 6 חלק 2 - הוראות בענף רכב רכוש. במסגרת הטיוטה, הוצע לאמץ מודל שלפיו יורחב מספר השמאים והמוסכים שיעמדו בתנאי הוגנות ומקצועיות. בנוסף, הוצע לבטל את רשימות שמאי החוץ המצומצמות ולהורות לכל חברת ביטוח לעשות שימוש במאגר שמאים דינאמי ורחב, ובמנגנון בחירה אקראי, שיצמצם את הזיקה בין השמאים לגורמים השונים המעורבים בתהליך. כמו כן, הוצע לקבוע הוראות שיעודדו את הגדלת כמות מוסכי ההסדר הקיימים והסדרת ההתקשרות שבין חברות הביטוח לבין מוסכים המבצעים תיקונים מטעמן, בהתאם לדרכי הפיצוי בפוליסה.

2.3.7. עדכון חוזר אישור קיום ביטוח

ביום 28 בספטמבר 2022 פורסם תיקון חוזר אישור קיום ביטוח. התיקון כלל מענה לצרכים שונים של המבוטחים אשר עלו לאחר שהחל השימוש באישורי קיום ביטוח בהתאם לפורמט שנקבע במסגרת החוזר. לאחר בחינה של פניות שהגיעו לרשות הוחלט על קביעת הוראות לאישור ביטוח מסוג נוסף במקרים שבהם טרם קיימת התקשרות בין המועמד לביטוח לבין חברת הביטוח. כמו כן, הובהר כי מקום שבו נוסח אישור ביטוח נקבע בחיקוק יחולו הוראות החוזר בשינויים המחויבים ובכפוף לקבוע באותו חיקוק. עוד במסגרת התיקון, הוחרגו מתחולת החוזר מקרים בהם מבקש האישור הינו תאגיד שאינו רשום בישראל או שהביטוח נשוא האישור הינו בגין פעילות מחוץ לגבולות ישראל.

2.3.8. פרסום טיוטת הרחבה לביטוח הדירה למקרה התמוטטות

בעקבות מספר אירועים של קריסת מבנים שאירעו בישראל, ובעקבות אי בהירות לגבי קיומו של כיסוי ביטוחי למקרים אלו, עלה הצורך לבחון את היקף הכיסוי הביטוחי הניתן במסגרת הפוליסה התקנית לביטוח דירה. התיקון נועד לאפשר למבוטחים רכישת כיסוי ביטוחי רחב יותר שיכסה התמוטטות מבנה מסיבות שאינן מכוסות במסגרת הפרק הבסיסי של ביטוח מבנה. העדכון כולל מענה ראשוני לאירועי קריסת בניינים לצד הרחבת המענה הניתן בעת אירועים בהם הפגיעה בבניין הינה רחבה ונדרש שיקום למבנה גם ללא נזק מהותי לדירה.

2.3.9. ביקורת יישום הוראות חוזר בירור ויישוב תביעות

בשנת 2022 ערכה הרשות ביקורות בענף ביטוחי רכוש בחברות הביטוח במטרה לבדוק את אופן יישום ההוראות הנוגעות לבירור ויישוב תביעות ולטיפול בפניות הציבור.

2.3.10. ביקורת איסוף מידע סטטיסטי

בשנת 2022 ערכה הרשות ביקורת רוחבית במטרה לבדוק את עמידת חברות הביטוח בהוראות חוזר איסוף מידע סטטיסטי בתחומים הבאים: ביטוח אלמנטרי, ביטוח בריאות, ביטוח חיים - ריסק ואובדן כושר עבודה. דיווחי התביעות על ידי החברות משמשים את הרשות לצורך חישוב רכיב התביעות במדד השירות שמפרסמת הרשות.

2.3.11. ביקורת דמי השבה מקרנית

במהלך השנה הסתיימה ביקורת רחבה בחברות הביטוח לעניין דמי השבה מקרנית לציבור המבוטחים בענף ביטוחי רכב חובה. ביקורת זו נערכה במטרה לבדוק כי החברה פעלה בהתאם להוראות חוזר לעניין השבת הכספים העודפים. בתום הביקורת אומתו הממצאים עם הגורמים האחראים בחברות.

2.4. השקעות ושוק ההון

2.4.1. עדכון ההוראות בדבר מגבלת הוצאות ישירות

בהמשך לפרסום המלצות ועדת הוצאות ישירות בנובמבר 2021, בוצע תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), התשס"ח-2008, שעיקרו הטלת חובה על משקיע מוסדי לפרסם כומבית את מגבלת עמלת ניהול חיצוני שהוא צפוי לגבות עבור שנת הכספים הבאה. הוראה זו החליפה את ההוראה שקבעה שתקרת עמלת ניהול חיצוני הייתה קבועה לכל המשקיעים המוסדיים בשיעור של 0.25% מהיקף הנכסים. קביעת המגבלה על ידי כל משקיע מוסדי תאפשר לגוף המוסדי לקבוע את המגבלה שמתאימה לאופי פעילות ההשקעה שלו ולהוצאות הישירות שצפויות להיגזר בגין פעילות זו.

2.4.2. קידום שיקולי ESG בקבלת החלטות השקעה

ביום 1 ביולי 2022 נכנס לתוקף התיקון להוראות בעניין שיקולי השקעה הנוגעים להיבטים סביבתיים, חברתיים והיבטי ממשל תאגידי ולסיכונים מתפתחים מהותיים. החוזר קובע כי ועדות ההשקעה בגופים המוסדיים נדרשות לשקול במסגרת קבלת החלטות השקעה גם סיכונים הנוגעים להיבטים סביבתיים, חברתיים והיבטי ממשל תאגידי. במהלך השנה המשיכה הרשות בבחינת אופן היערכות הגופים ליישום ההוראות, לרבות בחינת אופן יישום הוראות הגילוי בקרב 11 גופים מוסדיים, שמהווים כ-90% מסך הנכסים המנוהלים, על מנת לוודא כי הגופים המוסדיים מיישמים את הוראות הרגולציה כאמור בצורה נאותה.

2.4.3. ועדות השקעה לכספי עמיתים

בינואר 2022 פרסמה רשות שוק ההון נייר מדיניות בנושא ועדות השקעה עמיתים, המפרט שינויים מוצעים בהגדרת מטרותיה, תפקידיה ופעילותה של ועדת השקעות לכספי עמיתים וכנגזרת גם בהרכבה ובכשירות חבריה.

2.4.4. צעדי פיקוח ואכיפה בתחום ההוצאות הישירות

במהלך שנת 2022 נערכו מספר ביקורות עומק בגופים מוסדיים במטרה לוודא את נאותות גביית הוצאות ישירות בגין השקעות הנערכות בכספי חוסכים. כמו כן, בוצע מעקב וניתוח שוטף אחר השקעות הגופים בהשקעות לא סחירות ונתוני שיעורי השתתף ההוצאות הישירות. בעקבות ממצאי הביקורות הורתה הרשות על ביצוע השבות כספיות, ובוצעו השבות לחוסכים בסכום כולל של כ-3 מיליוני ש"ח. בוצעו השבות כספיות בסכום כולל של כ-3 מיליוני ש"ח לטובת ציבור החוסכים.

2.4.5. עדכון דוח הנכס הבודד

בשנת 2022 פורסם עדכון לחוזר הנכס הבודד, שמטרתו טיוב ושיפור הנתונים המדווחים לרשות לשם קבלת תמונת מצב מקיפה ומפורטת אודות השקעות הגופים המוסדיים. במסגרת הפרויקט

בוצעו שינויים נרחבים במתכונת הדיווח אודות רשימת הנכסים הרבעונית (דוח נכס בודד) וכן עודכנה תבנית הדיווח באופן שיאפשר ניתוח נרחב של ההשקעות השונות בדגש על אפיקי השקעה לא סחירים, ונוספו הנחיות מפורטות אודות האופן בו נדרשים הגופים לדווח אודות השקעות אלו. מדובר בצעד חשוב במסגרת הצעדים הננקטים לשם שדרוג יכולת הבקרה והניתוח של הרשות על השקעות הגופים המוסדיים בנכסים השונים, בדגש על נכסים לא סחירים.

2.4.6. הגברת פעילות הביקורת בתחום ההשקעות

בשנת 2022 בוצעו ביקורות בתחום האשראי הלא סחיר: בחינת עסקאות קונסורציום וסינדיקציה, ייזום ובקרה של הלוואות מותאמות, וכן ביקורות אודות דיווח על נכסי השקעה ואודות טיפול בחובות בעייתיים. זאת, בין היתר, נוכח ההתפתחות המשמעותית בהשקעה באפיק ההלוואות המותאמות שתופס נתח הולך וגדל בפעילות האשראי של הגופים המוסדיים. הביקורות כוללות, בין היתר, בדיקות של נהלים ואורגנים, בדיקות פרטניות של הלוואות מותאמות שניתנו על ידי הגופים, ובדיקות של תקינות הדיווחים לרשות ולציבור. בנוסף, הרשות ערכה ביקורת הבוחנת את הערכות השמאי עבור נכסי נדל"ן של חברת הביטוח.

2.5. פיקוח על גופים מוסדיים

2.5.1. עדכון אסדרה הנוגעת לדירקטוריון גוף מוסדי

באפריל 2022 עודכן פרק 2 לחלק 1 בשער 5 של חוזר המאוחד שכותרתו "דירקטוריון גוף מוסדי". במסגרת התיקון נקבעו, בין היתר, הגבלות על מינוי וכהונה של דירקטור, וביניהן נקבע בסעיף 14(5) איסור על כהונה כדירקטור בגוף מוסדי של מי שהוא בעל תפקיד בגוף פיננסי, בהתאם לסיווג הגוף הפיננסי והיקף נכסיו. כדי לאפשר לבעל השליטה לפקח על החברות בשליטתו נקבע כי המגבלה בסעיף לא תחול על מי שמכהן במקביל כדירקטור בגוף מוסדי וכבעל תפקיד בגוף פיננסי או בתאגיד השולט בגוף פיננסי, ובלבד ששני הגופים בהם הוא מכהן נשלטים על-ידי אותו בעל שליטה. בנוסף, נוספה הוראת מעבר לפיה אם במהלך הכהונה חל שינוי בנסיבות כך שמתקיימת אחת או יותר מההגבלות על כהונת דירקטור שנקבעו בסעיף 14(5), הדירקטור יהיה רשאי להמשיך ולכהן במקביל בגוף המוסדי ובגוף הפיננסי עד תום 6 חודשים ממועד השינוי או עד האסיפה השנתית הקרובה, לפי המאוחר, ולגבי דירקטור חיצוני עד להשלמת שלוש שנות הכהונה.

2.5.2. עדכון אסדרה הנוגעת לאישור נושאי משרה בגופים מוסדיים

במאי 2022 עודכן פרק 4 לחלק 1 בשער 5 של החוזר המאוחד שכותרתו "אישור נושאי משרה ודיווח על בעלי תפקיד בגופים מוסדיים" המסדיר את מינויים של נושאי משרה הטעונים אישור

הממונה ושאינם טעונים אישור, לרבות העברת מידע ודיווח מצדם לצורך מתן האישור כאמור. בעדכון זה פורטו והודגשו הנסיבות בהן על גוף מוסדי למסור הודעה לממונה על מינוי ויחידוש כהונה של נושא משרה בהתאם לסעיף 41(א) לחוק הפיקוח על הביטוח, וכן הותאם השאלון למועמד ותצהיר המועמד לחוק המידע הפלילי ותקנת השבים, תשע"ט-2019, ולשינויים שחלו בעקבות פרסום חוזר גופים מוסדיים 2018-9-31 "דירקטוריון גוף מוסדי".

2.5.3. עמדת ממונה בנוגע לתשלום גמול לדירקטור שאינו דירקטור חיצוני

באפריל 2022 פרסמה הרשות עמדת ממונה המסדירה את התגמול לדירקטורים שאינם דירקטורים חיצוניים המכהנים בחברה המנהלת קופות גמל ענפיות בלבד, במטרה להעלות את רמת המקצועיות של הדירקטורים בחברות המנהלות לטובת העמיתים.

2.5.4. פרסום עמדת ממונה אודות אמצעים להפחתת סיכון

בנובמבר 2022 פורסמה עמדת ממונה בעניין "עקרונות להכרה בעסקאות מורכבות ומהותיות שמהותן שיפור יחס כושר פירעון כלכלי". מטרת העמדה היא שיקוף עמדת הממונה בעניין התנאים להכרה בעסקאות ביטוח משנה ייחודיות לשיפור יחס כושר פירעון כלכלי. העמדה פורסמה לאחר שהרשות בחנה בשנים האחרונות מספר עסקאות מסוג זה, צברה ניסיון בבחינה של עסקאות מסוג זה, והבהירה עקרונות נוספים בהתאם למקובל אצל רגולטורים מקבילים בעולם.

2.5.5. פרסום חוזר דיווח מידי על אירועי סייבר וכשל טכנולוגי בגופים המוסדיים

בחודש מאי 2022 פרסמה הרשות את חוזר גופים מוסדיים 2022-9-15 שעניינו "דיווח על אירועי סייבר וכשל טכנולוגי". החוזר מרחיב את חובות הדיווח המידי שחלות על גופים מוסדיים וקובע שורה של תבחינים ורף מהותיות לגבי אירועים אשר אודותיהם יש לדווח לממונה. כמו כן, החוזר מסדיר את מועדי הדיווח, אופן הדיווח ותוכנו, וכן מסדיר קבלת דיווחים עוקבים לאורך חיי האירוע ועד לסיומו. מטרת החוזר היא להבטיח כי הגוף המוסדי נוקט את הצעדים הדרושים לצמצום הנזק הנובע מהאירוע שהוא חווה, לוודא ביצוע תהליכים נאותים של התאוששות, ולאפשר לרשות לנקוט פעולות משלימות במקרים בהם ישנו חשש לאירוע בעל השפעה רחבה.

2.5.6. אסדרת המערך האקטוארי ומינוי אקטואר ראשי בחברות

בספטמבר 2022 פורסם תיקון לחוזר המאוחד בנושא "אקטואר ממונה ואקטואר ראשי" המסדיר את מבנה המערך האקטוארי בחברה והשתלבותו של המערך האקטוארי במארג התאגידי באופן שיבטיח את עצמאותו ואי תלותו. החוזר קבע כי המבטחים ידרשו למנות אקטואר ראשי, שיהיה כפוף ישירות למנכ"ל, ימונה כחבר הנהלת המבטח, ואשר יעמוד בראש מערך האקטוארי ויהיה אחראי על האקטוארים הממונים ועל עובדים אשר עוסקים בעבודה אקטוארית מעשית, עיקרית או נלווית.

2.5.7. טיוטות עדכון הוראות הגילוי והמדידה בדוחות של קרנות הפנסיה בעקבות מנגנון השלמת תשואה

נוכח פרסום חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 בנושא הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה אשר קבע כי מנגנון הנפקת איגרות החוב המיועדות הקיים כיום בקרנות הפנסיה החדשות והוותיקות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה בגובה 5.15%, פורסמו במהלך חודש יולי 2022 הוראות לקרנות הפנסיה החדשות והוותיקות אשר מעדכנות את אופן המדידה בדוחות הכספיים של הנכסים בשלם קיימת הבטחת השלמת תשואה ושל ההתייבויות הפנסיוניות וכן את מבנה הגילוי הנדרש בדוחות הכספיים של הקרנות.

2.5.8. עדכון קובץ השאלות והתשובות בנושא חישוב יחס כושר פירעון

במהלך השנה פורסם עדכון לקובץ השאלות והתשובות בנושא חישוב יחס כושר פירעון כלכלי, וזאת כדי לשפר את האחידות בדיווחי יחס כושר פירעון כלכלי, ולשקף את עמדת הממונה באשר לסוגיות שעלו במסגרת עריכת הדיווחים.

2.5.9. עסקת המיזוג בין ווישור ואיילון

במהלך שנת 2022 נרכשה איילון חברה לביטוח בע"מ על ידי ווישור גלובל טק בע"מ ובעלי השליטה בה. העסקה הושלמה לאחר שנבחנה בידי הרשות, מבחינת המגבלות הרגולטוריות החלות עליה, מבנה העסקה ומבחינת השפעתה על שוק הביטוח הקיים. כמו כן נבחנה העמידה בהוראות לעניין רכישת שליטה במבטח.

2.5.10. מתן היתרי שליטה

במהלך שנת 2022 הממונה העניק או עדכן 14 היתרי שליטה, החזקת אמצעי שליטה או החזקת אמצעי שליטה כערובה לחיוב בגופים המוסדיים. בנוסף הממונה העניק 2 רישיונות מבטח בענף פנסיה לאינפיניטי השתלמות, גמל ופנסיה בע"מ ול-מור גמל ופנסיה בע"מ. כמו כן העניק הממונה ל-4 חברות ביטוח רישיון לפעול בענפי ביטוח חדשים, והעניק רישיון חברה מנהלת בתחום הגמל לחברת גלובלנט ניהול קופות גמל בע"מ.

2.5.11. ביקורות בתחום הממשל התאגידי

בשנת 2022 המשיכה הרשות בביצוע ביקורות בנושא ממשל תאגידי כחלק מפעולותיה להבטחת הניהול התקין, לשמירה על יציבות פיננסית ולהבטחת טיפול הולם בכספי המבוטחים והחוסכים.

2.5.12. ביקורות בגופים מוסדיים בתחומי טכנולוגיות המידע וניהול סיכונים סייבר

במהלך שנת 2022 נערכו ביקורות בגופים מוסדיים במטרה לבחון את עמידת הגופים המפוקחים בהוראות הדין החלות לענייני טכנולוגיות המידע. בביקורות נבחנו כלל הנושאים וההיבטים הקשורים בממשל טכנולוגיות מידע, הבטחת ציוד, ניהול סיכונים טכנולוגיות המידע, בקורות מידע וניהול נתונים, רכש ופרויקטים, ניהול שינויים ומיקור חוץ. בנוסף, נערכו ביקורות אשר בוחנות את ההיבטים הקשורים לניהול סיכונים הסייבר, בהם מנגנוני ממשל תאגידי, אמצעי הגנת הסייבר ואופן ניהול ממשקים מול גורמים חיצוניים.

2.5.13. ביקורות בתחומי אקטואריה

בשנת 2022 ביצעה הרשות ביקורות אקטואריות במספר חברות ביטוח וקרנות פנסיה בענפי ביטוח חיים, בריאות, ביטוח כללי ופנסיה. במהלך הביקורות נבחנו ההתחייבויות הביטוחיות והפנסיוניות. הביקורות התייחסו למתודולוגיית המחקר האקטוארי ותהליכי העבודה של החברות בביצוע מחקרים.

2.5.14. פרסום לוחות תמורה

בשנת 2022 פרסמה הרשות לוחות תמורה עדכניים לאוכלוסיית מקבלי הגמלאות של חברות הביטוח וקרנות הפנסיה על בסיס נתונים ומידע שהועברו אליה מחברות הביטוח וקרנות הפנסיה.

2.5.15. פיקוח על חישובי יחס כושר פירעון

בשנת 2022 המשיכה הרשות לפקח באופן שוטף על תהליכי חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי בחברות הביטוח, בין היתר בהיבטים הבאים: בחינת עדכונים בחישוב הניכוי לתקופת הפריסה, יישום פעולות הנהלה, בחינת עסקות ביטוח משנה לשיפור יחס כושר הפירעון, בחינת נאותות הגילוי וניתוח התוצאות.

2.5.16. בחינת הכרה בהשקעה באינשורטק בחישובי יחס כושר פירעון

בשנת 2022 המשיכה הרשות בבחינת בקשות אשר הגישו חברות הביטוח להכרה בהשקעות אותן הן מבצעות באינשורטק במסגרת משטר כושר פירעון כלכלי, בהתאם לקווים המנחים אשר נקבעו במכתב הממונה מחודש יולי 2021 בדבר "עקרונות להכרה בהשקעה באינשורטק בחישוב יחס כושר פירעון כלכלי". במהלך שנת 2022 ניתנו אישורים להכרה בהשקעות שונות, בהן השקעה בטכנולוגיות בינה מלאכותית, זיהוי מרחוק, אוטומציה של תהליכים, ופיתוחים המשמשים לשיפור היעילות, דיוק הביצוע ומתן שירות ללקוחות.

2.5.17. מודל כנימי לדירוג אשראי

בשנת 2022 ביצעה הרשות פעולות פיקוח שוטפות על השימוש במודלים כנימיים באמצעות ניתוח הדיווחים, זיהוי ובירור חריגים. בין הנושאים שנבחנו: תקופות התוקף של דירוגים, סיווג של הלוואות, שיעור השימוש במודלים לדירוג כנימי, תקינות הדיווח ועוד.

2.5.18. הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון (ORSA)

בסוף שנת 2022 נכנסה לתוקף הנחיה לדיווח על הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA). לקראת כניסת ההנחיה לתוקף ערכה הרשות כנס לחברות הביטוח, בשיתוף עם גורמים שונים מהשוק, בו הוצגו מסקנות ותובנות מביצוע בפועל של הערכה עצמית בגופים פיננסים.

2.5.19. סיכון אקלים

רשות שוק ההון פועלת בהתאם לכללים מקובלים בעולם בתחום התמודדות עם סיכונים אקלים, ועוקבת אחר היערכות הגופים המוסדיים בתחום זה. בשנה החולפת הוקם צוות אקלים כנימי וכן התחזקו שיתופי פעולה עם גורמים כנים ממשלתיים, למשל בפורום רגולטורים פיננסים בהובלת המשרד להגנת הסביבה.

2.5.20. היערכות לאימוץ תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 17 (IFRS)

במהלך שנת 2022 פורסמו מספר הוראות ועדכונים הנוגעים לאופן אימוץ תקן דיווח כספי בינלאומי 17 (IFRS). מועד יישומו של התקן בישראל נדחה כך שיישומו לראשונה יחל ביום 1 בינואר 2025. כמו כן, במהלך השנה פרסמה הרשות הבהרות ומסמכים נוספים הנוגעים לאופן יישום התקן, בין היתר ריכוז שאלות ותשובות בנושאים הנוגעים ליישומן, טיטות דוחות כספיים לדוגמה לפי התקן וכן טכסי דיווח התואמים את התקן הבינלאומי. כמו כן, פורסמה טיטת הוראות לניהול נכסי השקעה עבור מבטח המיישם את התקן.

2.5.21. תיקון לאופן אמידת פרמיית אי-הנזילות בחישוב בדיקת נאותות העתודה (LAT)

בחודש פברואר פרסמה הרשות חוזר שעדכן את שיטת האמידה של פרמיית אי-הנזילות המשמשת לחישוב בדיקת נאותות העתודות בדוחות הכספיים (LAT - Liability Adequacy Test). ככלל, נוסחת האמידה של פרמיית אי הנזילות המעודכנת מבוססת על מבנה הדומה למבנה הקיים לצרכי מתודולוגיית ה-VA (Volatility Adjustment) לצרכי משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II עם התאמות מסוימות. חוזר זה נכנס לתוקף החל מהדוחות הכספיים השנתיים של 2021 בדרך של שינוי אומדן חשבונאי.

2.5.22. חיזוק איכות הביקורת על הדוח הכספי בגופים מוסדיים

בחודש מרץ 2022 פרסמה הרשות חוזר המבטל את דרישת הגילוי הכלולה בדוח תיאור עסקי התאגיד אודות היקף שעות הביקורת של רואה חשבון מבקר לרבות צמצום פירוט היקף שכר הטרחה לפי סוגי השירות, וזאת בהתאמה לתיקון דומה שבוצע בתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970. לצד תיקון זה, נשלח ליושבי ראש הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים מכתב המבהיר את החשיבות שרואה הממונה בקיום דיון מעמיק במסגרת ועדות הדירקטוריון אודות איכות והיקף שירותי הביקורת הניתנים על ידי רואי החשבון המבקרים.

2.6. ביקורות, אכיפה ומודיעין

2.6.1. פעילות אכיפה מנהלית במסגרת דיווחי מעילות והונאות

בשנה החולפת הרשות קיבלה אינדיקציות מגורמים שונים בעקבות חשד להונאה או מעילה של גורמים מפוקחים, או כלפי גורמים מפוקחים. הרשות ביצעה הליכי אכיפה מנהליים ממוקדים בנושאים כגון: הטעיית לקוחות ומבוטחים בתחום משיכת כספים פנסיוניים, גביית שכר טרחה ועמלות מופרזים, אי העברת הנחות מהגופים למבוטחים, הוספת כיסויי ביטוח ללא ידיעת המבוטחים ועוד.

2.6.2. הפעלת "הקו החם"

בשנת 2022 התקבלו במערכת "הקו החם" 155 פניות בגין חשדות לפעילות לא חוקית או לא תקינה בגופים שבפיקוח הרשות. עבור כל הפניות שהתקבלו נערכו ניתוח והערכת המידע תוך שמירה על סודיות המידע. הפניה לקו החם של מערך המודיעין והאכיפה מגבירה את אכיפת זכויותיהם של עמיתים ומבוטחים ואת מיצוי הדין עם גורמים שמפרים את הוראות חוקי הפיקוח.

2.6.3. איסוף מידע מודיעיני אודות פעילות גורמים ללא רישיון

בשנת 2022 ביצעה הרשות פעולות לאיסוף מידע אודות פעילות גורמים מפוקחים ובלתי מפוקחים אשר נחשדו כי הם פועלים ללא רישיון מתאים בתחומי הייעוץ הפנסיוני ובתחומים נוספים. הרשות התמקדה באיסוף מידע כנגד גורמים המסייעים ללקוחותיהם לפדות את כספי החיסכון הפנסיוני בניגוד להוראות החוק, תוך פגיעה קשה בחיסכון הפנסיוני של אותם לקוחות. המידע שנאסף הוביל להליכי אכיפה מנהליים כנגד אותם גורמים.

2.7. סוכנים ויועצים

2.7.1. פרסום עמדת אי אכיפה בעניין ייעוץ פנסיוני דיגיטלי

עם התפשטות נגיף הקורונה והחלת מגבלות הנוגעות לתנועה במרחב הציבורי, נפגעה יכולתם של התאגידים הבנקאיים לקיים פגישות ייעוץ פרונטאליות עם לקוחות חדשים, אשר רשאים לעסוק בייעוץ פנסיוני אלא בסניף נייח וקבוע. נוכח הפגיעה בשירות שקיבלו הלקוחות בתחום הייעוץ הפנסיוני, פרסם הממונה בדצמבר 2020 עמדת אי אכיפה בנוגע למתן ייעוץ פנסיוני דיגיטלי או טלפוני ללקוחות קיימים, לפיה הרשות לא תנקוט צעדי אכיפה נגד תאגידים בנקאיים אשר יעניקו ייעוץ פנסיוני באמצעי דיגיטלי או באמצעות הטלפון. צעד זה אפשר לתאגידים הבנקאיים לתת ייעוץ פנסיוני מרחוק. לאור הנסיבות ששררו עקב גלי התחלואה החדשים והטלת מגבלות חדשות על מפגשים פיזיים, וכן לאור כוונת הרשות לפעול לקידום תיקון חקיקה בנושא, עמדת הממונה מדצמבר 2020 הוארכה מספר פעמים, לרבות בחודשים ינואר 2022 ויולי 2022. הארכת עמדת אי האכיפה אפשרה לבנקים לתת שירות ללקוחות קיימים שלא באמצעות הגעה פרונטלית לסניף הבנק.

2.7.2. פרסום חוזר בעניין כללים בנוגע להתמחות נאותה

בינואר 2022 פרסמה הרשות חוזר כללים להתמחות נאותה בו נקבע, בין היתר, כי לפני קבלת מתמחה להתמחות תחת פיקוח של מאמן, יוודא המאמן מול המתמחה את התאמתו. כמו כן, נקבעו תנאים נאותים להתמחות כגון מספר ימי עבודה בשבוע ומיקומו של המתמחה בקרבתו של המאמן על מנת לאפשר פיקוח קרוב ושוטף. עוד נקבעו מספר מינימלי של תכנים אשר יהוו את הבסיס המקצועי להתמחות נאותה. בנוסף, נקבע כי במקום עבודה בו מספר מסוים של מתמחים, יוגדר גורם אשר אמון על קיומן של הוראות החוזר ויוודא כי כל התנאים לקיומה של התמחות נאותה מתקיימים. כן נקבעו חובות דיווח וחובות תיעוד של מאמן.

2.7.3. נוהל הגשת בקשה לקבלת רישיון סוכן תאגיד

נוהל רישוי "בקשה לקבלת רישיון סוכן תאגיד" נועד לייעל ולקצר הליכי רישוי, ויוצר הבחנה בין מסלול אדום למסלול ירוק בבחינת בקשות רישוי שונות. בנובמבר 2022 עודכן נוהל הרישוי, ונקבע כי סוכנויות בבעלות מוסדיים יסווגו כמסלול אדום, כך שעבור בקשות מסוג זה יידרשו מסמכים נוספים.

2.7.4. ביקורות על סוכנים

בשנת 2022 בוצעו מספר ביקורות על סוכני ביטוח בתחומים שונים, בין היתר בתחומי גילוי נאות, תיווך וצירוף לביטוח והתמחויות. במסגרת הביקורות נבדק האם סוכני הביטוח עומדים בהוראות הדין לרבות הוראות הנוגעות לתיווך בביטוח, חוזר הצירוף, חוזר התמחות נאותה וחוזר חובת הצגת השם ברישיון.

2.8. שירותים פיננסיים מוסדרים

2.8.1. פעולות רישוי ודחיה של נותני שירותים פיננסיים

בשנת 2022 ניתנו 158 רישיונות לנותני שירותים פיננסיים חדשים: 88 רישיונות למתן אשראי, כאשר 51 רישיונות בהיקף פעילות בסיסי ו-37 רישיונות בהיקף פעילות מורחב. 69 רישיונות למתן שירות בנכס פיננסי, כאשר 53 רישיונות בהיקף פעילות בסיסי ו-16 רישיונות בהיקף פעילות מורחב, ומתוכם 3 רישיונות למתן שירות בנכס פיננסי, אשר ניתנו לראשונה בישראל לנותני שירותים פיננסיים שמציעים ללקוחותיהם שירות קנייה, מכירה, שמירה או המרה של נכסים וירטואליים. בנוסף ניתן רישיון אחד להפעלת מערכת לתיווך באשראי מורחב. במהלך שנת 2022 הוגשו לרשות 492 בקשות לחידוש רישיונות. מתוכם חודשו 436 רישיונות לנותני שירותים פיננסיים אשר עמדו בתנאי החידוש. במקביל להליכי הרישוי כאמור, נדחו 99 בקשות רישיון.

2.8.2. פרסום חוזר ניהול סיכונים אצל נותן שירותים פיננסיים מוסדרים

במאי 2022 פרסמה הרשות חוזר ניהול סיכונים אצל נותן שירותים פיננסיים מוסדרים. הוראות החוזר מנחות את נותן השירותים הפיננסיים באימוץ הליכי ניהול סיכונים אשר יסייעו לו להתמודד באפקטיביות עם הסיכונים השונים להם הוא חשוף, או עשוי להיות חשוף. תהליכי ניהול סיכונים משמעותיים ואיכותיים תומכים בניהול זהיר ומושכל של הפעילות הפיננסית והעסקית באופן שיקדם את השגת מטרותיה, ויבטיח את ההגנה והשמירה על עניינם של הלקוחות של נותן השירותים הפיננסיים.

2.8.3. פרסום חוזר ניהול סיכוני סייבר אצל נותן שירותים פיננסיים מוסדרים

במאי 2022 פרסמה הרשות חוזר ניהול סיכוני סייבר אצל נותן שירותים פיננסיים מוסדרים. מטרת החוזר היא לקבוע עקרונות להגנה מפני סיכוני סייבר בנותני שירותים פיננסיים כדי להבטיח את קיום התהליכים העסקיים והפעילות התקינה של נותן השירותים הפיננסיים וכן להבטיח שמירה על סודיות, שלמות וזמינות של מערכות המידע ונכסי המידע של נותן השירותים הפיננסיים ושל לקוחותיו. הפעילות העסקית של חלק מנותני השירותים הפיננסיים היא עתירת טכנולוגיה ומתבצעת, במלואה או בחלקה, באופן מקוון. פעילות מקוונת חושפת את נותני השירותים הפיננסיים לאיומים קיברנטיים ולמתקפות סייבר אשר עלולים לשבש את פעילותם התקינה, ולגרום בין היתר לדליפת מידע ולשיבושו ואף לפגיעה בנכסי הלקוחות.

2.8.4. פרסום טיוטת חוזר "שמירת נכס פיננסי"

בספטמבר 2022 פרסמה הרשות טיוטת חוזר שמירת נכס פיננסי. טיוטת החוזר קובעת תהליכי עבודה אשר יתייחסו למדיניות נותן השירות בכל הקשור לשמירת הנכסים וניטור האיומים

המתייחסים אליה, אורגנים רלוונטיים, קביעת נהלי עבודה ובקורות בנושא. בנוסף, בטיטה נקבעו הוראות ייעודיות המתייחסות, לראשונה, לשמירה של נכס פיננסי מסוג מטבע וירטואלי, וזאת על רקע חדשנות הפעילות והסיכונים הייחודיים הקשורים למקטע פעילות זה.

2.8.5. פרסום טיוטת חוזר "הון עצמי נוסף לשומר נכס פיננסי"

בספטמבר 2022 פרסמה הרשות טיוטת חוזר הון עצמי נוסף לנותן שירות בנכס פיננסי, המהווה אסדרה משלימה לטיטת חוזר שמירה של נכס פיננסי. מטרת הטיטה היא לוודא קיומה של כרית הון להבטחת קיום התחייבויותיו של נותן השירותים הפיננסיים. היקף הדרישה להון העצמי הנוסף עומד בהלימה לסיכונים הנלווים לפעילות של בעל הרישיון, תוך הצעה של מנגנונים להפחתת דרישת ההון בקיום של הסדרים מפצים מבחינת ניהול הסיכון על ידי בעל הרישיון (כגון קיום ביטוח).

2.8.6. פרסום חוזר הוראת דיווח לעניין מתן אשראי

בנובמבר 2022 פרסמה הרשות חוזר הוראת דיווח לעניין מתן אשראי. הדיווחים מכוח החוזר צפויים לפרוש תמונה רחבה ומקיפה לגבי מאפייני האשראי שניתן במגזר החוץ בנקאי. ניתוח המידע יאפשר לעקוב אחר רמת התחרות בתחום האשראי, החסמים לתחרות בשוק האשראי החוץ בנקאי והתפתחותו, תוך גיבוש תמונה מצרפית ביחס למאפייני האשראי שניתן מכלל מקורות האשראי הפיננסי במשק. בנוסף, יאפשר הדיווח פיקוח ובקרה מוגברים וממוקדים יותר על השירות שניתן בהיבטים הצרכניים, וילמד על מגמות בתמהיל השירותים הניתן המחיבים בקרה מיוחדת.

2.8.7. פרסום חוזרים בעניין טיפול בפניות ציבור

בנובמבר 2022 פרסמה הרשות חוזר טיפול בפניות ציבור הקובע כללים והוראות לעניין ההתנהלות של נותני שירותים פיננסיים בטיפול בתלונות ציבור, במטרה להעלות את איכות השירות שניתן ללקוחות נותני השירותים הפיננסיים, והכל לצורך שמירה והגנה על עניינם של לקוחות נותני השירותים הפיננסיים תוך הגברת שקיפות המידע ונגישות המידע ללקוחות של נותני שירותים פיננסיים, בין השאר תוך מתן דגשים מיוחדים לאוכלוסיות מיוחדות, כגון אזרחים ותיקים. יישום הוראות אלה ישפר את הנגישות והשירות ללקוחות ובכך יגביר את התחרות בתחום. במקביל, פורסם חוזר המסדיר את אופן התנהלותם של נותני שירותים פיננסיים במסגרת בירור תלונות ציבור. חוזר זה קובע את אופן ההתנהלות של נותני שירותים פיננסיים בטיפול בפניות ציבור שמתבררות על ידי המפקח על נותני שירותים פיננסיים. מטרת החוזר לאפשר למפקח לברר תלונות ציבור בהתאם להוראות החוק ולצורך שמירה והגנה על עניינם של לקוחות נותני השירותים הפיננסיים.

2.8.8. פעולות ליישום חוק שירות מידע פיננסי

כחלק מהפעולות ליישום חוק שירות מידע פיננסי, התשפ"ב-2021, פורסם ביוני 2022 נוהל בקשה לקבלת אישור נותן שירות מידע פיננסי, המפרט את הכללים להגשת בקשה לקבלת אישור כאמור. במסגרת הנוהל מפורטים המסמכים שעל מבקש האישור להגיש לרשות לצורך בחינת עמידת מבקש האישור בתנאים לקבלת האישור והכללים להגשת בקשה לקבלת תעודת חתומה דיגיטלית (סרטיפיקט) ואופן הפקתה. בנוסף, בחודש אוגוסט פורסמו הוראות לגופים מוסדיים ולנותני שירותים פיננסיים שהם נותני שירות מידע פיננסי הקובעות את הכללים החל משלב הגשת בקשה לקבלת אישור נותן שירות מידע פיננסי ועד להוראות לעניין פעילות הגופים המפוקחים שהינם בעלי אישור נותן שירות מידע פיננסי.

2.8.9. פיקוח על נותני שירותי פיקדון ואשראי בלא ריבית

בחודש יולי 2022 נכנס לתוקפו חוק הגמ"חים. לצורך היערכות לפיקוח על סקטור מוסדות הגמ"ח, פעלה הרשות במספר מישורים: בספטמבר 2022 פרסמה הרשות נוהל רישוי לעניין מתן שירותי פיקדון ואשראי בלא ריבית על ידי מוסדות לגמילות חסדים. הנוהל קובע את אופן הגשת הבקשה לקבלת רישיון, וכן את הדרישות המינימליות, לצורך הגשת בקשה למפקח על מוסדות לגמילות חסדים; במקביל, פורסם חוזר יושר ויושרה עבור מוסדות הגמ"ח; במהלך שנת 2022 הוגשו לרשות כ-140 בקשות רישיון למתן שירותי פיקדון ואשראי בלא ריבית, מתוכן 109 קיבלו אישור מוסד קיים¹.

2.8.10. הליכים משפטיים במסגרת דחיית בקשות לרישיון

כחלק מפעילותה של הרשות בתחום דחיית בקשות רישיון של נותני שירותים פיננסיים, מתמודדת הרשות גם עם עתירות מנהליות המערערות על החלטותיה של הרשות בדבר דחיית בקשות הרישיון. במסגרת פעילות זו, ניהלה הרשות בשנת 2022 כ-30 עתירות מנהליות שהוגשו כנגדה בבית המשפט המחוזי ובבית המשפט העליון². בכל העתירות שבהן התקיים דיון, העתירה נדחתה לטובת הרשות או נמחקה.

2.8.11. ביקורות בנותני שירותים פיננסיים

בשנת 2022 בוצעו מספר ביקורות אצל נותני שירותים פיננסיים. בין היתר, ערכה הרשות ביקורת רוחב בקרב 150 נותני שירותים פיננסיים בתחום עמידה בתנאי רישיון בנושא הון עצמי. במסגרת ביקורת זו נבחנו מקורות ההון העצמי, נזילותם והתאמתם לסוגי הרישיון בהם מחזיקים הגופים המפוקחים. בביקורות אלו נמצאו 9 גופים אשר הפרו את הוראות הדין. בנוסף, נערכה ביקורת

1 בהתאם להוראות המעבר בחוק הגמ"חים, מוסד גמ"ח אשר פעל טרם כניסת החוק לתוקף והגיש למפקח בקשה לרישיון טרם כניסת החוק כאמור, רשאי להמשיך בפעילותו וזאת עד להחלטת המפקח בבקשת הרישיון.

2 חלק מהעתירות הוגשו בשנת 2021 וניתנה בהן החלטה בשנת 2022, חלק מהעתירות הוגשו ב-2022 וניתן פסק דין בגין ב-2022 וחלק מהעתירות הוגשו ב-2022, אך טרם התקיים בהן דיון וטרם ניתן פסק דין בגין.

בגופים בעלי רישיונות מורחבים בתחום עמידה בתנאי הרישיון בדגש על מינוי נושאי משרה. במסגרת ביקורת זו אותרו 5 גופים שהפרו את הוראות החוק בעניין עדכון המפקח בדבר מינוי נושא משרה. בעקבות חלק מההפרות שנמצאו בביקורות אלו צפוי להיות מוטל עיצום כספי על הגופים המפרים.

כמו כן, כחלק מהחלטת ממשלה 549 - תכנית לטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית 2022-2026, במסגרתה הוחלט על הפעלת תכנית חירום לאומית - "מסלול בטוח". בהמשך לשיתוף הפעולה השוטף של הרשות עם משטרת ישראל, נערכו על ידי הרשות 10 ביקורות בתחום איסור הלבנת הון בקרב נותני שירותים פיננסיים. בביקורות אלו אותרו הפרות של הוראות הדין בדגש על אי העברת דיווחים רגילים ובלתי רגילים לרשות לאיסור הלבנת הון ואי ביצוע הליך הכרת לקוח בהיקפי של מאות מיליוני שקלים. בגין ביקורות אלו נשללו או נדחו 4 בקשות רישיון וחלק מהגופים עתידים לעמוד בפני הוועדה להטלת עיצום כספי (הלבנת הון) בגין הפרות שנמצאו.

2.8.12. קיום כנסי ציות לנותני שירותים פיננסיים

כחלק ממערך הפיקוח ובמסגרת מאמצי הרשות להעלאת רמת הציות בסקטור השירותים הפיננסיים לצד פעולות הביקורת והאכיפה מקיימת המחלקה כנסי ציות בשיתוף הרשות לאיסור הלבנת הון. בשנת 2022 קיימה הרשות שלושה כנסי ציות בנושא איסור הלבנת הון לסקטור נותני השירותים הפיננסיים, בהם השתתפו מאות גופים מפוקחים. בכנסי הציות הוצגו לגופים הוראות החקיקה הרלוונטיות, ממצאי ביקורת מהותיים ודגשים לאופן יישום הוראות החקיקה, בניית פרקטיקות עבודה וטיפול הדיווחים הנדרשים.

2.8.13. פיקוח ייעודי על פעילות של מתן שירותים פיננסיים מסוג נכס וירטואלי

במסגרת הפיקוח על פעילות של מתן שירותים פיננסיים מסוג נכס וירטואלי, במהלך שנת 2022 נקטה הרשות צעדים נגד גופים בינלאומיים אשר פעלו במתן שירותים פיננסיים במטבעות וירטואליים ללא רישיון תואם לפעילותם.

2.9. איסור הלבנת הון ומימון טרור

2.9.1. ביקורות בנושא איסור הלבנת הון בגופים מוסדיים

בשנת 2022 ביצעה הרשות ביקורת בשמונה חברות מנהלות בנוגע לעמידתן בהוראות חוק איסור הלבנת הון ומימון טרור והצווים שהותקנו מכוחו. כמו כן, הרשות המשיכה בבחינת ממצאי ביקורת בנושא אשר נמצאו בהן הפרות של הוראות החוק כאמור לצורך המשך תהליך אכיפה מנהלית וכוונה להטלת עיצום כספי בגין אותן הפרות והכנת החומרים הנדרשים לוועדת עיצומים, אשר בסמכותה לקבוע את העיצום בהתאם לאמות המידה הקבועות על פי חוק.

2.9.2. הוועדה להטלת עיצום כספי לפי חוק איסור הלבנת הון

הוועדה להטלת עיצום כספי לפי חוק איסור הלבנת הון, תש"ס-2000, היא ועדה הפועלת בראשותו של הממונה על שוק ההון, וחברים בה נציגים מהרשות וכן מהרשות לאיסור הלבנת הון. לוועדה מספר יעדים, שהחשוב ביניהם הוא השרשת תרבות ארגונית של ציות להוראות החוק בהיבטי הלבנת הון אצל נותני שירותים הפיננסיים והגופים המוסדיים הפועלים בישראל. הוועדה מטילה עיצומים כספיים מכוח סמכותה, בעקבות הפרות דין של הגופים המפוקחים על ידי הרשות בהיבטי הלבנת הון, ולאחר שימוע שנערך מול הוועדה. בשנת 2022 הוועדה דנה בתיק אחד אשר בגינו הוטל עיצום בסך של 20 אלף ש"ח.

2.9.3. פרסום טיוטת קובץ שאלות ותשובות בתחום איסור הלבנת הון

בדצמבר 2022 פרסמה הרשות טיוטת קובץ שאלות ותשובות בתחום איסור הלבנת הון לנותני שירותים פיננסיים. טיוטה זו מעניקה מענה לסוגיות רחב ענפיות, פניות ציבור שהתקבלו ויישום המלצות בינלאומיות לענף בנושאים שונים בתחום, לרבות סוגיות בתחום הכר את הלקוח, רישום פרטי זיהוי, אימות פרטים ודרישת מסמכים, דיווח של נותן שירות ופרטי דיווח.

2.10. פניות הציבור

2.10.1. טיפול בפניות הציבור

בשנת 2022 התקבלו ברשות שוק ההון 14,524 פניות ציבור, העוסקות בכלל תחומי העיסוק עליהם מפקחת הרשות, ביניהם ביטוח כללי, פנסיה, ביטוחי בריאות, התנהלות בעלי רישיון ועוד. הסכום הכולל שקיבלו מבוטחים וחוסכים מהגופים המוסדיים בעקבות פנייתם לרשות שוק ההון עמד בשנה זו על כ-24 מיליון ש"ח.

2.10.2. ביקורות פניות ציבור

בשנת 2022 המשיכה הרשות בביצוע ביקורת מקיפה בחברות הביטוח בנושא פניות הציבור. במהלך הביקורת נבדקו נהלים, מדיניות והטיפול בתלונות ציבור שהתקבלו, וזאת על מנת להבטיח לציבור רמת שירות נאותה.

2.10.3. פרסום לראשונה של דוח פניות ציבור

בשנת 2022 הרשות פרסמה לראשונה דוח מקיף בנושא פניות הציבור המסכם את פעילות הרשות בטיפול בפניות הציבור ברשות לשנים 2020-2021. הדוח מציג את פעולות הרשות שמטרתן לוודא שהשירות שניתן לציבור המבוטחים והחוסכים בישראל הוא מקצועי, יעיל ומכבד. מנגנון הטיפול בפניות ציבור הוא כלי חשוב המאפשר לבקר את הגופים המוסדיים ולזהות כשלים נקודתיים ורוחביים. באמצעות טיפול בפניות ציבור המוגשות אליה, הרשות מסייעת לציבור המבוטחים והחוסכים בסוגיות בהן הם נתקלים מול הגופים המפוקחים על ידה. מטרתו של הדוח היא לשקף מידע מהותי לגבי פניות הציבור שמוגשות לרשות כנגד הגופים המפוקחים על ידי הרשות, ולהנגיש מידע הנוגע לטיב השירות שגופים אלו מעניקים לציבור. בדוח מוצגת סקירה כללית אודות תהליך הטיפול בפניות הציבור ברשות, וכן נתונים מפורטים אודות מספר הפניות, חלוקה לתחומים ולגופים מוסדיים, וכן התייחסות לתיקים משמעותיים שטופלו על ידי הרשות.

2.11. עיצומים

להלן פירוט העיצומים הכספיים אשר הוטלו על הגופים המפוקחים בשנת 2022:

שם הגוף	סכום העיצום בש"ח	סעיפי ההפרה	מהות ההפרה
הכשרה חברה לביטוח בע"מ	2,750,000	הפרת הוראות סעיף 32(ד) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005; הפרת הוראות סעיף 1(א)3(ד) לחלק ה' לנספח 5.4.3.2 לפרק 3, חלק 4 בשער 5 לחוזר המאוחד; והפרת הוראות סעיפים 2(ג)2(ו)2(ג) (3) שבחלק ד' לנספח 5.4.3.2 לפרק 3, חלק 4 בשער 5 לחוזר המאוחד	קבלת טובת הנאה באמצעות השתתפות הוצאות ישירות על העמיתים שלא בהתאם להוראות הדין
צמח עמק הירדן ליסינג בע"מ	250,000	הפרת הוראות סעיף 12(א) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016	הפרת הוראות חובת הרישוי
מ"י אדווים סוכנות לביטוח בע"מ	981,360	הפרת הוראות סעיף 55 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981; הפרת הוראות סעיף 19(א) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005; והפרת הוראות חוזר סוכנים ויועצים 11-10-2018 "מסמך הנמקה - תיקון"	ליקויים חמורים בהליך השיווק הפנסיוני
אשכול השקעות ומימון	200,000	הפרת הוראות סעיף 31(5) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016	אי הודעה לממונה על מינוי נושא משרה
אי.בי.אי בית השקעות בע"מ	250,000	הפרת הוראות סעיף 26(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016	החזקת אמצעי שליטה ללא קבלת היתר
צמח עמק הירדן ליסינג בע"מ (1993)	250,000	הפרת הוראות סעיף 12(א) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016	פעילות מתן אשראי ללא רישיון